

היום נלמד בעזרת ה':

בבא מציעא דף יב

גופא: למדנו במשנתנו - בעל שדה שראה אנשים רצים אחר מציאה שנמצאת בתוך שדהו, או אחר צבי שבור וכו', ואמר 'זכתה לי שְׂדֵי', זכתה לו השדה והמציאה שייכת לו. **אמר רבי ירמיה אמר רבי יוחנן**, שדברי המשנה שזכתה לו שדהו נאמרו במקרה שהצבי השבור היה מהלך והגוזלות היו מדדים ובעל השדה יכול לרוץ אחריהם ולתפוס אותם לפני שיצאו משדהו.

בעי רבי ירמיה: שאל רבי ירמיה, אם הצבי והגוזלות היו של ראובן והם נמצאים בתוך השדה של שמעון, ורוצה ראובן לתתם במתנה לשמעון בעל השדה, האם רק במקרה שבעל השדה יכול לרוץ אחריהם ולתפוסם זכה בהם או שמא גם אם לא יכול לרוץ ולתפוסם זכה בהם? (הנפק"מ היא האם ראובן יכול לחזור בו או לא).

קבלה מיניה רבי אבא בר כהנא: כלומר רבי אבא קיבל את החילוק בין מציאה למתנה, שבמתנה אפילו אם בעל השדה רץ אחריהם ואינו יכול לתפוסם זכה בהם.

*

בעי רבא: אדם שהפקיר את הארנק שלו לכל הקודם לזכות בו, וזרק אותו בפתח זה של הבית והוא יצא מפתח אחר של אותו בית, האם 'אזיר שאין סופו לנוח' נחשב כ'מונח' ובעל הבית זכה בארנק, או שאינו נחשב כ'מונח' ולא זכה בו בעל הבית. **ביאור:** רבא מסתפק לגבי דבר הנמצא באזיר ואין סופו לנוח באותו מקום שהוא נמצא בו, האם הוא נחשב כאילו הוא מונח באותו מקום או לא, אם הוא נחשב למונח הרי שאנו רואים כאילו הארנק נח בקרקע ביתו של בעל הבית והוא זכה בו, ולכן אם לאחר שהוא יצא מפתח ביתו תפס אותו מישהו אחר לא זכה בו, לפי שכבר זכה בו בעל הבית. ואם הוא לא נחשב למונח הרי שבעל הבית לא זכה בו, אלא מי שתפס אותו זכה בו.

אמר ליה רב פפא לרבא וכו': לכאורה זהו המקרה של משנתנו - בעל שדה שראה אנשים רצים אחר מציאה שנמצאת בתוך שדהו או אחר צבי שבור וכו', ואמר רבי ירמיה אמר רבי יוחנן (למעלה) שדברי המשנה שזכתה לו שדהו נאמרו במקרה

שבעל השדה יכול לרוץ אחריהם ולתפוס אותם לפני שיצאו משדהו, ושאל שם רבי ירמיה מה הדין במתנה, וקיבל רבי אבא שבמתנה אפילו אם בעל השדה רץ אחריהם ואינו יכול לתפוסם זכה בהם. א"כ מוכח שדבר שאין סופו לנוח (= כמו לגבי מתנה שהצבי והגוזלות רצים בשדהו ואין סופם לנוח בשדה) קנתה לו שדהו, וכמו כן לגבי הזורק ארנק שהוא עף באויר ביתו של בעל הבית זכה בו בעל הבית למרות שאין סופו לנוח.

רבא דוחה את הראייה: מתגלגל קאמרת? אין המקרים דומים, לפי שלגבי צבי שבור וגוזלות הם 'מתגלגלים' בקרקע השדה ולכן הם נחשבים כמונחים שם, אבל רבא הסתפק בארנק שעף באויר.

משנה: מציאת בנו: יבואר בגמ'.

מציאת עבדו ושפחתו הכנענים: לפי שגופם קנוי לו.

מציאת אשתו: רבנן תיקנו זאת משום איבה (= שלא יתקוטט עם אשתו).

גמרא: אמר שמואל: הטעם שאמרו חכמים שמציאת קטן שייכת לאביו, לפי שבשעה שהוא מגביה אותה הוא מגביהה לצורך אביו, ולכן זכה בה אביו.

קושיא על שמואל: למימרא: משמע שלדעת שמואל אין לקטן זכייה לעצמו מדאורייתא, אלא תקנת חכמים היא שאביו יזכה בה.

והתניא: והרי למדנו בבבביתא - השוכר את הפועל לקצור את שדהו, אם הפועל עני מותר לבנו ללקט אחר אביו את מה שנושר מהקצירה (= 'לקט' הוא מה שנושר בעת הקצירה, והתורה אמרה שהוא שייך לעניים). אבל אם הפועל מקבל בשכרו מחצה או שליש או רבע ממה שקוצר, הרי שהוא נחשב לעשיר ואסור לבנו ללקט, לפי שמה שבנו מלקט שייך לאביו ואסור לאביו לקחת את ה'לקט' שהוא שייך לעניים. ולדעת רבי יוסי, בכל מקרה מותר לבנו ולאשתו ללקט אחריו, לפי שגם אם אביו נחשב לעשיר' הרי שהבן עני והוא זוכה ב'לקט' לעצמו. ע"כ הברייתא. ואמר שמואל שהלכה כרבי יוסי.

הגמ' מבארת את הקושיא:

אי אמרת בשלמא: אם תאמר שיש לקטן זכייה מדאורייתא, א"כ מוכן שגם אם אביו עשיר מותר לבנו ללקט לעצמו, לפי שהבן זוכה בלקט לעצמו ואביו זוכה בזה ממנו,

אבל אם כדברך שמדאורייתא אין לקטן זכייה, א"כ קשה מדוע מותר לבנו ללקט והרי הוא מלקט עבור אביו ואסור לאביו לקחת את הלקט כיון שהוא עשיר?

תירוץ: **שמואל טעמא דתנא דידן קאמר וכו'**: שמואל הסביר מדוע התנא של משנתנו סובר שמציאת קטן שייכת לאביו, אבל שמואל בעצמו לא סובר כך, אלא הוא סובר כר' יוסי שמציאת קטן שייכת לעצמו ולא לאביו.

קושיא על רבי יוסי: **וסבר רבי יוסי קטן אית ליה זכייה מדאורייתא?** וכי רבי יוסי סובר שמדאורייתא יש לקטן זכייה לעצמו?

והתנן: והרי למדנו במשנה במס' גיטין - חכמים תיקנו שיש איסור גזל מפני דרכי שלום לקחת מחש"ו את המציאה שהם מצאו, (= כדי שלא יבואו להתקוטט אתם, אף שמדאורייתא אינם זוכים בה), ורבי יוסי אומר שיש בזה גזל גמור. ע"כ המשנה שם.

ואמר רב חסדא: כוונת רבי יוסי שיש בזה גזל גמור מפני דרכי שלום ולא שיש בזה איסור גזל מדאורייתא, והנפק"מ בין רבי יוסי לת"ק היא שלדעת רבי יוסי החמירו חכמים בתקנה שאם גזלו מהחש"ו את המציאה הם יכולים להוציאה בחזרה בבית דין, ואילו לדעת ת"ק אי אפשר להוציאה בבית דין כיון שזה שלהם רק מפני דרכי שלום. נמצא שלדעת רבי יוסי אין לקטן זכייה מדאורייתא! (= שהרי אין איסור גזל מדאורייתא לקחת מציאה מקטן), וא"כ חזרה השאלה מדוע מותר לבנו של הפועל ללקט אחריו.

אלא אמר אביי: באמת רבי יוסי סובר כמו התנא של משנתנו שאין לקטן זכייה מדאורייתא, ולגבי לקט הטעם הוא שכיון שיש לפועל הזה אשה ובנים לכן העניינים מתיישים מהלקט של השדה הזאת, ומשום כך עשו את השדה הזאת כדין 'שדה שהלכו בה הנמושות'. ביאור: שדה שגמרו לאסוף בה את הלקט 'הנמושות' דהיינו הזקנים ההולכים עם מקל בנחת ואוספים שיכולת שיכולת, מותר לכל אדם ללקט את כל מה שימצא, לפי שהעניינים כבר התייאשו מלמצוא שם לקט והסיוח את דעתם מהשדה, וכמו כן כאן העניינים הסיוח את דעתם מהשדה לפי שהם חושבים לעצמם שכוודאי בניו של הפועל לקטו אחריו ולא נשאר להם כלום.

קושיא: **אמר ליה רב אדא בר מתנה לאביי**: וכי מותר לאדם להרביץ (מל' רביצה) אריה בתוך שדהו כדי שהעניינים יראוהו ויברחו? כלומר בזה שאתה אומר שמותר

לבניו של הפועל ללקט אחריו אתה גורם לעניים להתייאש מהלקט, והרי אם היה אסור לבניו ללקט הם לא היו מתייאשים!

אלא אמר רבא: הטעם שלרבי יוסי מותר לבנו ללקט אחריו הוא משום שעשו את מי שאינו זוכה כזוכה, דהיינו שלמרות שאין לקטן זכייה מדאורייתא אבל כאן לגבי לקט עשאוהו כזוכה, לפי שלעניים עצמם נוח בתקנה זו, משום שכאשר ישכרו אותם כפועלים יהיה מותר לבניהם ללקט אחריהם.

ופליגא: כלומר שמואל שפירש לעיל את משנתנו (= שמציאת קטן שייכת לאביו) שמדובר בקטן ממש שמריץ את המציאה לאביו, חולק על רבי חייא בר אבא שפירש את משנתנו באופן אחר: כשמשנתנו אמרה שמציאת 'קטן' לאביו אין הכוונה לקטן ממש, וכשהיא אמרה שמציאת 'גדול' שייכת לו אין הכוונה לגדול ממש, אלא אפילו גדול שיש לו 'זכייה' אם הוא סמוך על שולחן אביו מציאתו שייכת לאביו משום איבה, ואם הוא אינו סמוך על שולחן אביו מציאתו שייכת לו אפילו אם הוא קטן.

*

אמאי, לא יהא אלא פועל: מדוע מציאה של עבדו ושפחתו העברים הולכת לעצמם? והרי למדנו כברייתא שהשוכר פועל למלאכה מסויימת - מה שמוצא הפועל הולך לפועל, אבל אם שכר אותו בסתם - המציאה הולכת לבעל הבית. ואם כן הרי עבד עברי קנוי לאדונו לסתם מלאכה, והמציאה שהוא מוצא אמורה ללכת לבעל הבית.

תירוץ: אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: במשנתנו מדובר בעבד שעובד ביהלומים, ובעבודה כזו האדון מעדיף שהוא לא יביא לו מציאות, כי הזמן שהוא יכול לעבוד ביהלומים יקר יותר מהערך של המציאה. ולכן אם בכל אופן העבד מצא מציאה, היא הולכת אליו, אמנם עליו לשלם לאדון את שכר ביטולו מהמלאכה.

תירוץ נוסף: רבא אמר: במשנתנו מדובר שהעבד הרים את המציאה תוך כדי מלאכתו, ולכן היא שייכת לעבד כי האדון לא הפסיד מכך כלום.

תירוץ נוסף: רב פפא אמר: מה שכתוב כברייתא שאם אמר לפועל 'עשה עמי מלאכה היום' המציאה לבעל הבית - מדובר שהבעל הבית שכר את הפועל למלאכת איסוף מציאות. וכגון 'דאקפי אגמא בכורו' דהיינו המים של הנהר עלו על

גדותיו והציפו איתם דגים, וכשהתייבשו המים נשאר שם המון דגים. אבל אם שכר פועל בסתם או עבד עברי והם מצאו מציאה, מציאתם לעצמם.

האי שפחה היכי דמי: באיזו שפחה ישראלית מדובר שמציאתה לעצמה? אם מדובר שהיא הביאה שתי שערות - א"כ מה היא עושה אצלו והרי היא כבר יצאה לחירות ע"י סימני נערות (= שתי שערות)? אלא בהכרח שמדובר שהיא עדיין לא הביאה שתי שערות. ואם כן, אם אביה חי הרי מציאתה הולכת לאביה כי היא קטנה, ואם אביה מת הרי היא היתה אמורה כבר לצאת לחופשי.

אמה העבריה קונה את עצמה במיתת האב מרשות אדון: אם מת אביה היא יוצאת מרשות האדון. דבר זה נלמד מקל וחומר: אם סימני (= שתי שערות) לא מוציאים אותה מרשות האב (שהרי כשהיא 'נערה' [בת 12] היא עדיין ברשות אביה עד שתהא 'בוגרת' [בת 12 וחצי]), ובכל אופן הם מוציאים אותה מרשות האדון לשחרור. אם כן מיתת האב שמוציאה אותה מרשותו - דהיינו שמעשי ידיה לא הולכים ליורשים של האב, ודאי שתוציא אותה מרשות האדון.

תירוץ: ולא איתותב ריש לקיש: הרי הגמרא במסכת קידושין הקשתה על ריש לקיש ודבריו נשארו בתיובתא. ואם כן אמה העבריה לא קונה את עצמה במיתת האדון. ומשנתנו מדברת באמה העבריה קטנה שמת אביה.

נימא מהאי נמי תיהוי תיובתא: לכאורה מכאן תהיה קושיה נוספת על ריש לקיש. כי כאמור לפי דבריו, אי אפשר לפרש את המשנה.

דחייה: לא לעולם: באמת מדובר שהאבא חי, ומכיון שהיא קטנה המציאה הולכת לאביה. וכוונת המשנה 'הרי הוא של עצמן' ולא של האדון. אבל אין הכוונה שהמציאה הולכת לכיס של השפחה, אלא לאביה.

*

למדנו במשנה: מציאת אשתו שגירשה הולכת אליה.

קושיא: גירשה פשיטא: שהמציאה שלה ולא שלו.

תירוץ: הכא במאי עסקינן: מדובר באופן שהיא 'מגורשת ואינה מגורשת'. דהיינו הדין הוא שארבע אמות של אדם קונות לו. הבעל והאשה עמדו במרחק שמונה אמות זה מזה, והוא זרק לה גט שנפל באמצע, ספק קרוב לו ספק קרוב לה. אשה

כזו בעלה חייב במזנותיה, והחידוש הוא שאף על פי כן המציאה שהיא מוצאת לא הולכת אליו. כי כל הסיבה שתקנו את מציאתה לבעלה, בגלל שהוא חייב במזנותיה ואם היא לא תתן לו את המציאה תהיה איבה ביניהם. אבל כאן, בכל מקרה יש כבר איבה ביניהם ולכן אין טעם לתקן שהמציאה תלך אליו.

משנה: מצא שטרי חוב: מצא שטר הלוואה. אם כתוב בו שהנכסים של הלווה אחראים על ההלוואה (שאם לא יהיה כסף ללווה יגבו את החוב מהקרקעות שלו), לא יחזיר המוצא את השטר למלווה. כי הוא יבוא לבית דין והם יגבו את הכסף מהקונים שקנו את הקרקעות של הלווה לאחר ההלוואה. (משום שלפני שהם קנו את הקרקעות הם כבר השתעבדו להלוואה). אבל אם לא כתוב בשטר אחריות נכסים, יחזיר אותו למלווה.

גמרא: במאי עסקינן: במה מדובר? הרי אם הלווה מודה שהוא חייב את הכסף למלווה, אם כן גם אם כתוב בשטר אחריות נכסים, מדוע לא יחזיר אותו למלווה? והרי הלווה מודה בהלוואה ואין שום סיבה שלא יגבו את הכסף מהלקוחות.

ואם מדובר שהלווה לא מודה, אם כן גם אם אין בשטר אחריות נכסים, מדוע שיחזיר אותו למלווה? והרי הוא יבוא לגבות מנכסים בני חורין (- מטלטלין) של הלווה שלא כדין!

תירוץ: לעולם כשהייב מודה: מדובר שהלווה מודה, אבל אנו חוששים שמא הלווה כתב את השטר בשביל לקחת את ההלוואה בניסן אך בסופו של דבר הוא המתין ולקח אותה רק בתשרי. ואם נחזיר את השטר למלווה הוא יבוא לגבות את הכסף מהלקוחות שקנו את הקרקעות של הלווה בין ניסן לתשרי שלא כדין, כי נמצא שהם קנו אותם לפני ההלוואה ואם כן הם לא השתעבדו להלוואה.

קושיא: אי הכי: אם כן בכל שטר שבא לפנינו נחשוש כן (שמא כתב ללוות בניסן ולא לווה עד תשרי)?

תירוץ: כל שטרי לא ריעי הני ריעי: בכל השטרות אין ריעותא וסיבה לחשוש לכך, אבל שטר שנמצא זרוק יש לחשוש שמא הוא שטר לא כשר ולכן הלווה לא נזהר לשמור עליו כל כך והוא נאבד.